

Podborský, Vladimír

Lod'kovitá spona z Brna-Obřan

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1973-1974, vol. 22-23, iss. E18-19, pp. 319-320

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109153>

Access Date: 16. 02. 2024

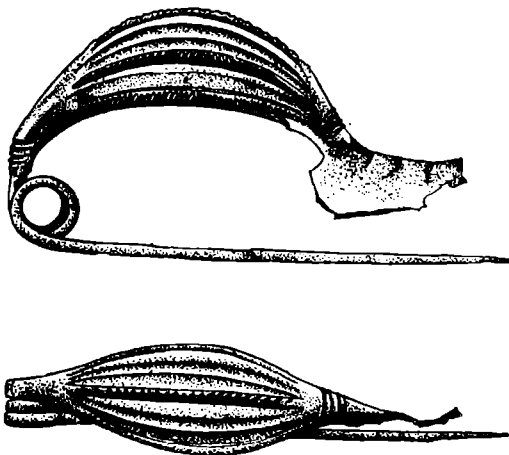
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Loďkovitá spona z Brna-Obřan

Laakavostí vedoucího chemicko-fyzikální laboratoře katedry prehistorie filosofické fakulty UJEP Zdeňka Souška dostalo se mi příležitosti k publikaci níže popsané bronzové loďkovité spony z Brna-Obřan. Jde o starší nález, uložený v soukromé sbírce, který zůstal odborné veřejnosti do této doby zcela neznám.

Sponu našel 26. 8. 1949 Jan Kala v trati „Široké“ pod hradiskem lidu popelnicových polí v Brně-Obřanech, kde se rozkládalo rozsáhlé, částečně prozkoumané, částečně zničené a částečně dosud ještě neotevřené pohřebiště. Tato nekropole souvisí jak svou polohou, tak i chronologicky a kulturně s vlastním Hradiskem.¹ Podle plánu, uloženého společně se sponou, je patrné, že

Obr. 4. Brno-Obřany. Bronzová loďkovitá spona. (Kresba: A. Šik)

spona se našla na tehdejší parcele č. 1361 katastru Husovice, 54 kroků od hranečnicku umístěného na okraji lesa (měřeno od okraje lesa směrem k silnici do Soběšic). Tento údaj nelze sice dosti dobře použít při lokalizaci nálezu spony na plánec obřanského pohřebiště, nicméně je z něho jasné, že spona s tímto pohřebištěm organicky souvisí.

Registrace publikované loďkovité spony má význam především z hlediska kompletace nálezů z obřanského Hradiska a pohřebiště. Jednotlivé památky z tohoto mohutného centra lidu popelnicových polí jsou značně rozptýleny po různých sbírkách a soukromnicích a nikdy patrně již nezískáme reprezentativní obraz o bohatství materiální kultury této lokality, avšak každý evidovaný předmět k vytvoření určité představy o Hradisku přispívá.

Spona je velmi dobře zachovalá (obr. 4), její povrch je pokrytý světle zelenou hladkou patinou, pouze jehla je korodována a zachycovač je zčásti odlomený a roztřepený. Lučík spony má tvar obrácené široké masivní loďky. Jeho středem a po jeho bocích se táhnou tři plastická žebra zdobená rýhováním; stejně i při ústí loďky jsou sešikmené okraje zdobené šikmým rýhováním. Meziplochy mezi plastickými žebry jsou zdobeny podélnými žlábkami. Skupiny tenkých paralelních žlábků se nacházejí také na zúžených, plných koncích lučíku, v místech přechodu lučíku k zachycovači a k vinutí. Vinutí pera je provedeno dvojím stočením drátu, ústíčního posléze v jehlu.

Spona je 65 mm dlouhá, 32 mm vysoká, maximální šířka lučíku je 16 mm, délka lučíku je 46 mm, celková váha je 37 g.

¹ Popelnicové pole se rozkládalo nedaleko západního úseku severního valu Hradiska, v polních tratích „Příční“ a „Široké“ (srov. F. Adámek, *Pravěké hradisko u Obřan, Brno 1961*, 33, obr. 35, 81, obr. 79).

Spona pochází s maximální pravděpodobností z některého z nesčetných zničených (většinou žárových) hrobů z obránské nekropole. Dokládá existenci pohřebiště ještě ve stupni R HC, což ostatně bylo již několikrát konstatováno.² Větší část obdobného lučiku ložkovité spony je již z materiálu z obránského naleziště známa.³ Četné analogie řadí předmět do počátku doby železné na jižní Moravě, tedy do R HC. Bez doprovodného inventáře nelze ovšem sponu datovat podrobněji. Voelku však je zřejmé, že patří ke starším variantám daného typu, které nepřežívají do pozdní doby halštatské. Z hlediska kulturní příslušnosti patří spona pravděpodobně některému hrobu z konce podolské kultury, přezívající na lokalitě do R HC, nebo spíše již hrobům staršího či středního stupně horákovské kultury, které se tu také, byť v nehojně míře, vyskytly.

Vladimír Podborský

Eine Kahnfibel aus Brno-Obfany. Der Autor publiziert einen älteren, der Fachöffentlichkeit bisher völlig unbekannt Fund einer bronzenen Kahnfibel (Abb. 4) aus Brno-Obfany.

Die Fibel wurde i. J. 1949 von Jan Kala in der Trasse „Široké“ unterhalb der Wallburg der Bevölkerung der Urnengräberfelder in Brno-Obfany gefunden, wo sich ein eng mit der Wallburg zusammenhängendes ausgedehntes Gräberfeld ausbreitete.¹ Dieser Gegenstand befindet sich in einer Privatsammlung. Seine Registrierung hat vor allem vom Standpunkt der Kompletierung der Funde von der Wallburg Obfany Bedeutung.

Die Fibel ist 65 mm lang und 32 mm hoch, sehr gut erhalten, lediglich der Nadelhaken ist abgebrochen; die Oberfläche des Gegenstandes ist von hellgrüner Patina bedeckt.

Die Fibel stammt offenbar aus irgendeinem der zahlreichen vernichteten Gräber der Nekropole von Obfany. Sie liefert einen Beweis für die Existenz des Gräberfeldes noch in der Stufe R HC, was übrigens bereits mehrmals konstatiert wurde.² Das grössere Stück eines ähnlichen Fibelbogens ist bereits aus dem Material des Burgwalls von Obfany bekannt.³ Zahlreiche Analogien datieren den Fund in die Stufe R HC ohne Möglichkeit einer näheren Bestimmung. Unter dem Aspekt der Kulturzugehörigkeit ist die Fibel wahrscheinlich irgendeinem Grab der älteren Phase der Horákov Kultur zuzurechnen.

A. H.

Laténský hrob z Moravského Krumlova (okr. Znojmo)

(K otázce styku halštatského prostředí s keltským)

Roku 1954 podal F. Kaufman krátkou zprávu o nálezů dvou kostrových hrobů, které zjistil při stavbě městských jatek v Moravském Krumlově.¹ Jeden hrob obsahoval typické předměty výbavy keltských hrobů, které ho datují do stupně LT-B2, druhý hrob, který se od něho nacházel asi dva metry, obsahoval však inventář poněkud odlišného charakteru. Poněvadž F. Kaufman materiál z tohoto hrobu nevyobrazil, zůstal tento celek nepovšimnut, a proto pokládám za vhodné na něj znovu upozornit.

Popis hrobu.

V obdélníkové hrobové jámě hluboké 180 cm ležela kostra v natažené poloze, orientovaná JZ (lebka) — sv. Na levé ramenní kosti se nacházel lignitový kruh, na pravé ramenní kosti bronzový kruh, u nohou stála nádoba. V hrobě byl dále zjištěn zlomek šálku, u něhož jsou nálezy okolnosti ovšem nejisté.

Popis nálezů.

1. Nádoba vyrobená v ruce, na rozhraní hrdla a výdutě je umístěn plastický výčnělek. Povrch je tuhovaný a leštěný. R.: v.: 17,1; \varnothing okraje: 16,8; \varnothing dna: 8,5 cm. Inv. č. 29. Obr. 5:3.

2. Okrajový stěp šálku s uchem, hrdlo je od výdutě ostře odsazeno. Povrch je tuhovaný a leštěný. R.: \varnothing okraje: asi 30 cm. Inv. č. 30.

3. Bronzový uzavřený kruh z hladké nezdobené tyčinky. R.: \varnothing kruhu: 8,8 \times 8,5; \varnothing tyčinky: 0,5 \times 0,6 cm. Inv. č. 21. Obr. 5:1.

4. Lignitový kruh, poškozený. R.: \varnothing kruhu: 9,5; \varnothing tyčinky: 0,8 \times 1,1 cm. Inv. č. 20. Obr. 5:2.

Všechny předměty jsou uloženy v muzeu Moravský Krumlov.

Keramika nalezená v hrobě je bezesporu halštatská. Nádoba náleží podle V. Podborského do středního stupně horákovské kultury,² podle J. Nekvasila spíše do staršího stupně.³ Analogická nádoba je známa ze Střelice,⁴ materiál z této lokality však nepochází z uzavřených celků. Zlomek

¹ J. Nekvasil, Horákovská skupina mohylového lidu na jižní Moravě, rkp. disertační práce, Brno 1952, I, 237 ad.; M. Šolc, Jižní Morava v době halštatské, PA XLVI, 1955, 104, 128; F. Adámek, op. cit., 106; V. Podborský, Jihomoravská halštatská sídliště — II, SPFFBU E 17, 1972, 24.

² V. Podborský, Mähren in der Spätbronzezeit, Brno 1970, 62, obr. 13: 6.

³ F. Kaufman, Laténské nálezy z Moravského Krumlova a okolí, AR VI, 1954, 52 ad., obr. 11.

⁴ Laskavé sdělení V. Podborského.

⁵ Laskavé sdělení J. Nekvasila.

⁶ V. Podborský, Jihomoravská halštatská sídliště — I, SPFFBU E 15, 1970, tab. XIV: 9.